

ΝΙΚΟΣ ΣΒΕΡΚΟΣ

Το στρατόπεδο
της σιωπής

Νουβέλα

ΚΕΔΡΟΣ

Νίκος Σβέρκος: *Το στρατόπεδο της σιωπής*

ISBN 978-960-04-4943-3

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Νίκος Σβέρκος, 2018*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2018*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Αθήνα, Τρίτη, 6 Σεπτεμβρίου 1966

Αγαπητή μου Ευγενία,

Η απόφαση να απομακρυνθούμε και να βάλουμε τέλος σε αυτή την περίεργη σχέση μας ήταν αναγκαστική και έως έναν βαθμό μελετημένη. Πρότεινες να μην ξαναμιλήσουμε ποτέ, επειδή η συνέχιση της επικοινωνίας μας δεν θα είχε πια κανένα όφελος και για τους δύο. Σεβάστηκα την επιθυμία σου. Πιθανότατα έχεις απόλυτο δίκιο, αλλά το αποτέλεσμα της απόφασης αυτής έχει διαψεύσει ήδη όλα όσα ανέμενα. Κοινώς, αλλιώς τα περίμενα κι αλλιώς μου ήρθαν. Δεν έχει ιδιαίτερο νόημα όμως πια.

Η αφορμή για να ξεκινήσω να σου γράφω είναι μια παλιότερη υπόσχεση που μοιάζει να αιωρείται ακόμα πάνω από τους δυο μας. Η υπόσχεση αυτή επανήλθε στον νου μου με βίαιο τρόπο την περασμένη Παρασκευή, όταν περνώντας έξω από ένα μπαρ

στη συμβολή της Πατησιών με την Οδό Ιθάκης, μέσα από τη μεγάλη τζαμαρία που χωρίζει τη λεωφόρο με το γνώριμο σε εμάς περιβάλλον, σε είδα να κάθεται σε ένα τραπέζι. Μου φάνηκες σκεφτική, σαν να είχες απασχολημένη τη σκέψη σου με κάτι που σου προκαλούσε αγωνία. Τίναζες το τσιγάρο σου με τον αντίχειρα, καθαρή ένδειξη πως ακόμα δεν έχεις κατακτήσει τις κινήσεις που καταδεικνύουν την εμπειρία ενός άνετου και πολύχρονου καπνιστή. Σου είχα εξηγήσει κάποτε πως όταν τινάζεις το τσιγάρο με τον αντίχειρα, οι περισσότερες στάχτες δεν βρίσκουν τον στόχο τους στο σταχτοδοχείο. Το ξέρω, ασχολούμαι με θέματα δευτερεύοντα και φαινομενικά ασήμαντα. Τελευταία επισήμανση και επανέρχομαι στο θέμα μας: ο καπνιστής, εκτός του ότι είναι πιθανό να ρίξει στάχτη στο ποτό του, κάνει χάλια και όλο το τραπέζι.

Προχωρώ στο προκείμενο. Αποφάσισα να σου γράψω μερικά γράμματα – δεν ξέρω ακόμα τον αριθμό – για να εκπληρώσω την υπόσχεσή μου απέναντί σου. Μου είπες κάποτε, τον πρώτο καιρό της γνωριμίας μας, πως όλες αυτές τις ιστορίες που σου λέω πρέπει κάποια στιγμή να τις καταγράψω. Το ερώτημα που τότε απηύθυνα σ' εσένα και στον εαυτό μου ήταν «γιατί». Το θεωρούσα ανώφελο, καθώς – το παραδέχομαι – μου φαίνεται αδύνατον να αποτυπώ-

σω σε χαρτί τις κινήσεις που συνοδεύουν μια προφορική διήγηση. Ξέρεις καλά πως όταν με συνεπαίρνει η ίδια η ανάμνηση – ή μήπως φταίει το τρίτο ή το τέταρτο ποτό; – κουνώ τα χέρια μου τόσο έντονα και εμφατικά, που καταλήγω να γίνομαι κωμικός. Στην πραγματικότητα αυτό θέλω, δεν αποσκοπώ ποτέ στο να αισθανθεί άσχημα ο ακροατής ή ο συνδαιτυμόνας, απεναντίας, μου αρέσει να γελάει ο άνθρωπος που παρακολουθεί, ακόμη και αν οι ιστορίες είναι θλιβερές. Ιδιαίτερα μου αρέσει το γέλιο των γυναικών, λατρεύω να τις βλέπω να ξεκαρδίζονται ή απλώς να χαμογελούν με τα αστεία μου, να κοιτούν η μία την άλλη με θέρμη, να λύνουν κι εκείνες το κορμί και τα χέρια τους, να κάθονται πιο αναπαυτικά απέναντί μου και να ακούνε.

Δεν μπορώ όμως να κρύψω ότι οι άντρες ακροατές είναι συνήθως βαρετοί, ενώ έχουν την τάση να αμφισβητούν όσα ακούνε. Χειρότεροι όλων είναι οι συνομήλικοί μου άντρες, καθώς πάντα έχουν στο βλέμμα τους μια σαφή αμφισβήτηση, όχι τόσο όσον αφορά τα γεγονότα, αλλά κυρίως σε ό,τι αφορά τον σκοπό και τις αρχές βάσει των οποίων λειτουργήσα σε ορισμένες περιπτώσεις.

Είναι λογική μια τέτοια αντιμετώπιση έως ένα σημείο. Αν με ρωτήσει κάποιος ποιες είναι οι αρχές μου

στη ζωή, δεν ξέρω τι να απαντήσω. Ίσως επειδή δεν είχα ποτέ την ανάγκη και την ικανότητα να τις αναζητήσω. Ας πιάσουμε την περίπτωση μας. Τι μπορεί να θέλει ένας μεσήλικας από μια εικοσιπεντάχρονη κοπέλα; Απάντηση δεν έχω βρει ακόμα.

Πρέπει επίσης να απολογηθώ, κατά κάποιον τρόπο, για τη μορφή αυτών των γραμμάτων, που είναι γραμμένα σε γραφομηχανή. Κακή ακολουθία λέξεων αυτή, μάλλον θα με κατσάδιαζες με τον δικό σου ήπιο μα επιτακτικό τρόπο, επειδή χρησιμοποίησα απαντωτά τρεις λέξεις με κοινή ρίζα. Να εξηγηθώ: τη γραφομηχανή δεν την έχω ακόμα κατακτήσει, δεν ξέρω ακόμα να τη χρησιμοποιώ καλά. Αλλά πλέον η αλήθεια είναι ότι τα δάχτυλά μου έχουν αρχίσει να χάνουν τις δυνάμεις τους. Εδώ στην εφημερίδα έχω ιδιοποιηθεί μια γραφομηχανή για τους ασκούμενους δακτυλογράφους, που την έχουν παραπεταμένη σε ένα γραφείο. Καμιά φορά μασάει το χαρτί και οι υπόλοιποι δεν έχουν την υπομονή να ισιώσουν τη σελίδα χωρίς να σκιστεί. Ούτε εγώ το καταφέρνω πάντα. Γι' αυτό συγχώρεσέ με αν δεις μερικά μικρά σκισίματα ή κάποιες μουντζούρες στις σελίδες. Είναι μια μικρή «παράπλευρη απώλεια», ένα αντάλλαγμα για την ησυχία που μου παραχωρήθηκε εδώ στην εφημερίδα.

Σε ζάλισα με την πολυλογία μου, η οποία για κάποιους είναι ακόμα ελκυστική. Αρκετά. Σου γράφω, λοιπόν, επειδή θέλω να ικανοποιήσω την επιθυμία σου. Θέλω επίσης να οξύνω τη μνήμη μου, που, ευτυχώς, δεν μοιάζει να με εγκαταλείπει. Τουλάχιστον μέχρι στιγμής.

Αν και δεν είναι πρόπον, οφείλω σε αυτό το πρώτο γράμμα να σου πω ότι τα ρούχα από τη Ζυρίχη που σου στέλνω μια στο τόσο θέλω προφανώς να τα κρατήσεις. Πιστεύω πως το κόλπο που κάνω βγάζοντας τις ετικέτες από τους οίκους μόδας έχει αποτέλεσμα, και πως ο σύζυγός σου θα συνεχίσει να μην καταλαβαίνει τίποτα. Γενικά νομίζω πως δεν καταλαβαίνει τίποτα, η αντιληπτική του ικανότητα είναι αντιστρόφως ανάλογη της θέσης του στην τράπεζα. Τον θυμάμαι ακόμα, το περσινό φθινόπωρο, να πίνει τσάι στο Κοσμικόν στην Κυψέλη, εννιά η ώρα το βράδυ. Συγχώρεσέ με για τον επικριτικό τόνο μου, αλλά το σκηνικό ήταν εντελώς φρικαλέο. Μέσα στο μπαρ με τον ξύλινο πάγκο, το μαξιλαράκι και τη δερμάτινη επένδυση στην κόγχη του για να βολεύονται οι αγκώνες, στο μπαρ με τον αντιφατικό φωτισμό, σε μερικές γωνιές έντονο και σε άλλες εντελώς ανύπαρκτο, ώστε να λειαίνονται όσο πρέπει οι φιγούρες που κάθονταν στα τραπέζακια, εκείνος έπινε τσάι.

Κατέστρεφε μονομιάς όλο το περιβάλλον. Ένας καθωσπρεπισμός βλακώδης μέσα σε έναν χώρο όπου πρέπει να αφήνεσαι στην κάθε είδους περιπέτεια, να είσαι ανοιχτός σε όλα τα ενδεχόμενα. Κι αυτός εκεί, παρών, να υπενθυμίζει ότι η ζωή μπορεί να καταντήσει εσαεί άνοστη.

Πρέπει – έστω και τώρα – να σου εξομολογηθώ πως δεν τον γνώριζα προσωπικά, είπα ψέματα τότε. Γνώριζα μόνο πως ήταν ένας ευσυνείδητος τραπεζικός υπάλληλος, ένας πιθανός «Γερμανός Πατέρας» – στον οποίο, όπως περιγράφει ο Ντοστογιέφκι, υποτάσσεται όλη η υπόλοιπη οικογένεια – που παράγει πλούτο με τη σκληρή δουλειά του και τον αποθηκεύει εμμονικά σαν Εβραίος. Συγχώρεσέ μου και τώρα αυτό το ελαφρώς αντισημιτικό σχόλιο, είναι χοντροκομμένο, ιδίως όταν το λες σε μια Εβραία. Αλλά κι εσύ γελούσες όποτε σου διάβαζα αυτό το κομμάτι από τον *Παίκτη*.

Ο μέλλον σύζυγός σου φαινόταν τότε ιδανικός για σένα. Εκείνος θα έμοιαζε στην κοινωνία σαν κυρίαρχος απέναντί σου, αλλά στην πραγματικότητα εσύ θα του καταδυνάστευες τη ζωή. Ήταν μια αντίθεση ευεργετική, πιστεύω. Εγώ άλλωστε είχα αποδεχτεί την προδιαγεγραμμένη ήττα που μου επιφύλαξαν τα πράγματα και ένιωσα την υποχρέωση να βρω τον τρό-

πο να ξεδιπλώσεις τον χαρακτήρα σου. Σε ρώτησα εκείνο το βράδυ, θυμάμαι, «σου αρέσει αυτός εκεί;» Μου απάντησες, ελαφρώς θιγμένη και εκνευρισμένη από το – κατά τα φαινόμενα βλακώδες – παιχνίδι, κοφτά «ναι». Δεν χρειαζόμουν κάτι άλλο. Θυμάσαι; Πήγα κατευθείαν στο τραπεζάκι του, του μίλησα με οικειότητα σαν να τον ήξερα χρόνια, μήπως και πειστείς πως είναι γνωστός μου, μήπως και μοιάσει εγγυημένη η ποιότητά του. Εκείνος σάστισε στην αρχή. Του είπα πως πρέπει να γνωριστείτε. Μάλλον πίστεψε πως εγώ κι εσύ είμαστε συγγενείς. Παραδόξως γέμισε αποφασιστικότητα ο σημερινός άντρας σου. Ήμουν κι εγώ ιδιαίτερα ενθαρρυντικός στον τόνο της φωνής μου. Μετακίνησε την καρέκλα του προς τα πίσω με μια δόση αγωνίας, παραλίγο μάλιστα να πέσει, και ήρθε και σου συστήθηκε. Εγώ στεκόμουν όρθιος όλη αυτή την ώρα, και όταν η φιγούρα του – ήταν και ψηλός ο διαολεμένος – με έκρυσπε, πρόλαβα και βγήκα από την πόρτα του μπαρ. Ο Γιάννης που έβαζε τα ποτά με χαιρέτησε με ένα νεύμα, ήξερε ότι θα επέστρεφα κάποιο μεσημέρι να πληρώσω τον λογαριασμό που κάναμε οι τρεις μας, έστω και αν δεν καθίσαμε ούτε στιγμή στο ίδιο τραπέζι.

Η πολυλογία μου γίνεται σιγά σιγά ανυπόφορη ακόμη και σ' εμένα. Επαναλαμβάνω, κάνε ό,τι θέ-

λεις αυτά τα γράμματα. Σου ανήκουν. Αν έχεις καμιά ερώτηση για τις ιστορίες, σε παρακαλώ να μη με αναζητήσεις. Εσύ η ίδια άλλωστε μου είπες ότι η διακοπή οποιασδήποτε μορφής επαφής μας θα σου κάνει καλό.

Με ειλικρίνεια και αγάπη
Πάνος

Υ.Γ.: Μίλησα με τον τυπογράφο στη Θεμιστοκλέους, που σου είχα αναφέρει πιο παλιά. Η ποιητική συλλογή σου, λέει, θα βγει σε τρεις μήνες. Του έδωσα τα στοιχεία να επικοινωνήσει μαζί σου. Τα έχω κανονίσει όλα.

στον «ένδοξο χώρο της νομικής επιστήμης». Νόμοι, νόμοι και ξανά νόμοι, ανακατεμένοι με μια παράλογη λογική, μπας και προλάβουν να εξηγήσουν μέσα από κανόνες δυσνόητους και αλύγιστους την ανθρωπινή δραστηριότητα. Δεν άντεχα εκεί μέσα, πνιγόμενοι. Και, βασικά, μόνο στο κτίριο της Νομικής και στη γύρω περιοχή έβρισκα κάτι ενδιαφέρον. Όλα τα άλλα ήταν εντελώς απογοητευτικά και αποστειρωμένα. Οι συμφοιτητές μου ήθελαν και εύχονταν ήδη από το πρώτο έτος τους να γίνουν μεγάλοι δικηγόροι ή σπουδαίοι δικαστές, να κρίνουν επί δικαίων και αδικών, να κρατούν στα χέρια τους και στο μυαλό τους τις τύχες ανθρώπων ταλαίπωρων. Δεν το άντεξα όλο αυτό και αποφάσισα να κάνω «μεγάλη ζωή».

Μεγάλη ζωή ένας μικρός άνθρωπος. Τώρα που το σκέφτομαι, ξεζούμιζα κανονικά τον αδελφό μου, που είχε ήδη τον βαθμό του ανθυπολοχαγού και ετοιμαζόταν πώς και πώς να γίνει υπολοχαγός. Τον πείραζα κι εγώ συνέχεια, ρωτώντας τον πότε θα πάρει κανένα παράσημο. Εκείνος χαμογελούσε. Έπειτα τον ρωτούσα αν προβλέπεται παράσημο για όσους κρατούν τη στολή τους καθαρή και περιποιημένη. Σε εκείνο το σημείο θύμωνα. Κι εμένα αυτή η αλλαγή της διάθεσής του με έκανε να θέλω να συνεχίσω το πείραγμα. Μια φορά με διαολόστειλε γιατί τον

ρώτησα κάτι πολύ άσεμνο για τους στρατώνες. Δεν χρειάζεται να το αναφέρω σ' εσένα. Ο Στρατής είχε αποκτήσει όλα τα κακά ενός καλοκάγαθου στρατιωτικού. Δεν σήκωνε μύγα στο σπαθί του για τον επαγγελματικό του χώρο, ενώ ήταν άτεγκτος στα ζητήματα προσωπικής τάξης.

Ένα μεσημέρι, Σεπτέμβριος πρέπει να ήταν, γύρισα στο σπίτι και του ζήτησα χρήματα για να πάω μια εκδρομή με φίλους και φίλες στη Βάρκιζα. Ήταν ακόμα καλοκαίρι, και ούτε μας ενδιέφερε τι γινόταν γύρω μας. Παιδαρέλια ήμασταν, θέλαμε να βουτήξουμε στα πάντα, να νιώσουμε σπουδαίοι πριν ακόμα καταπιαστούμε με την πραγματική ζωή. Ήταν Σάββατο κι είχα σπαταλήσει ήδη όλα μου τα λεφτά στα ζαχαροπλαστεία και σε ό,τι ανώφελο μπορεί να βάλει ο νους σου. Δούλενα, βλέπεις, παράλληλα με τις σπουδές μου σε ένα βιβλιοπωλείο τρεις φορές την εβδομάδα – ξεσκόνιζα τα βιβλία. Τα λεφτά ήταν λίγα για τις μεγάλες μου φιλοδοξίες. Ζήτησα εκείνο το μεσημέρι του Σαββάτου από τον αδελφό μου να μου δώσει δανεικά. «Γιατί να σε δανείσω, ρε; Για να τρέχεις πίσω από τον ποδόγυρο;» μου απάντησε με τραχιά φωνή εμποτισμένη στην ηλίθια στρατιωτική αυστηρότητα. Λογοφέραμε και έφτασε να μου πει «αν δεν βάλεις μυαλό, θα σου βάλω εγώ». Σηκώθηκε

μετά και έφυγε, για να πάει να συναντήσει την Τασία, τη μετέπειτα γυναίκα του, όπως έμαθα. Πολύ όμορφη γυναίκα, φαίνεται ότι εκείνη ένωθε έλξη για τη στρατιωτική στολή, γιατί ο άνθρωπος που τη φορούσε ήταν κατά βάση απολύτως προβλέψιμος. Και όχι τόσο όμορφος.

Θύμωσα πολύ. Πάρα πολύ. Με κυρίευσε μια ανίκανη επιθυμία για εκδίκηση. Άνοιξα την ντουλάπα με τη μεγάλη τρύπα στην πλάτη. Μέσα στην πυρετική μου αγανάκτηση κοίταξα τα ρούχα. Ξεχώρισα την καλή του στολή με τα απαστράπτοντα κουμπιά της. Ο αδελφός μου τα φρόντιζε και τα γυάλιζε με περίσσια προσοχή αυτά τα κουμπιά. Τον έβλεπα εκείνη τη στιγμή να κάθεται στο ντιβάνι, όπως κάθε Κυριακή, με το γυαλιστικό, ένα πανί χλιολερωμένο και ποτισμένο με λίγδα, και μια βελόνα χοντρή για πλέξιμο και να προσπαθεί να γυάλισει κάθε λεπτομέρεια των κουμπιών. Η διαδικασία αυτή κρατούσε ώρες, και συνήθως με εκνεύριζε, επειδή δεν με κοιτούσε ούτε στιγμή όποτε έκανε αυτή τη δουλειά. Φορούσε τη φανέλα του και ένα παντελόνι μπαλωμένο στο ένα γόνατο και, μουγκρίζοντας συνεχώς, γυάλιζε τα κουμπιά του.

Έβγαλα τη στολή του, την άπλωσα στο πάτωμα και βάλθηκα να την πατάω με μανία. Το κεφάλι μου

κόντευε να σπάσει από την οργή, τα μάτια μου ήταν πλημμυρισμένα από τα δάκρυα, μόνο απανωτές εκρήξεις συνέβαιναν στο μέσα μου. Και όσο διαρκούσαν οι εκρήξεις, τόσο εγώ τσαλαπατούσα τη στολή, μαζί και τα καλογουλισμένα κουμπιά της. Στο τέλος όλα τα κουμπιά είχαν γίνει χαλκομανία και σε τίποτα δεν θύμιζαν την πρότερη μεγαλοπρέπειά τους. Σταμάτησα μόνο όταν βεβαιώθηκα ότι οι σόλες μου είχαν διαλύσει τη στολή, αφήνοντας το αποτύπωμά τους στο ύφασμα και στα κουμπιά. Τη σήκωσα από χάμω, την κοίταξα καλά καλά, κάγχασα για λίγο με το θέαμα, οι λυγμοί μου ξαναζωντάνεψαν για λίγο, και την έβαλα πίσω στην ντουλάπα. Μάζεψα τα λιγοστά υπάρχοντά μου και έφυγα από το σπίτι. Δεν του ξαναμίλησα ποτέ. Φέρθηκα εγωιστικά και άξεστα, αλλά δεν μετανιώνω για τη συμπεριφορά μου. Αποφάσισα να τα παρατήσω όλα και να ρισκάρω. Αν έπραξα καλά δεν το ξέρω. Το μόνο που ξέρω σήμερα είναι ότι θα ήθελα να είχα προλάβει τον Στρατή.

Με αγάπη
Πάνος